

Nr 619

Av herrar Grebäck och Elmwall, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m.

I statsverkspropositionen för jordbruksdepartementet, punkt 14, har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m. för budgetåret 1962/63 anvisa ett förslagsanslag av 2 140 000 kronor. I samband härmed har departementschefen gjort vissa uttalanden och förslag, som enligt vår mening bör uppmärksammas.

Att den med anslaget avsedda verksamheten bör — såsom departementschefen uttalat — innefatta såväl driftrationalisering som yttre och inre rationalisering står helt i överensstämmelse med vår uppfattning och innebär icke att verksamheten skulle tillföras nya inslag. Redan nu torde således verksamheten omspänna alla rationaliseringsfrågor inom jordbruket. Vad departementschefen uttalat angående krav på aktualitet och väsentlighet ävensom på tillräckligt beaktande av ekonomiska och strukturella frågor i verksamheten har vi vidare i huvudsak ingen invändning emot. Även härvidlag torde verksamhetens företrädare ute i landet vara inställda på att i fortsättningen som hittills söka tillgodose dessa krav. På en punkt vill vi dock framföra invändning mot vad departementschefen i nu angivna avseenden anfört. Detta gäller uttalandet, att kursverksamheten inom hem och hushåll bör avse för lanthushållen väsentliga frågor.

Vad angår sistnämnda uttalande vill vi erinra om att statsmakterna hittills ansett att hushållningssällskapens kursverksamhet inom ämnesområdet hem och hushåll skall avse ej enbart lanthushållen utan även övriga hushåll. Att så varit fallet framgår bl. a. av riksdagens ställningstagande år 1957 till motioner om statsbidrag till hemkonsulentverksamheten i städerna. Enligt statsutskottets av riksdagen då godkända utlåtande rådde icke tvekan därom, att de hos sällskapen anställda hemkonsulenterna hade möjlighet att verka även i städerna för i motionerna avsedd rådgivning. Utskottet fortsatte:

Därest detta icke i önskvärd omfattning låter sig göra, synes det utskottet, som inser hemkonsulentverksamhetens betydelse, närmast böra ankomma på hushållningssällskapen att hos Kungl. Maj:t göra framställning i syfte att åstadkomma en förstärkning av deras hemkonsulentverksamhet. Utskottet anser en sådan utväg vara att föredraga framför att — såsom i motionerna föreslagits — medelst ett statligt bidrag till verksamheten förmå städerna att engagera sig för uppgiften i fråga.

Vi anser att statsutskottets nu angivna och av riksdagen godkända uttalande alltfört bör vara gällande och kan följaktligen icke dela uppfattningen att hushållningssällskapens kursverksamhet inom hem och hushåll endast skulle avse för lantbrukshållen väsentliga frågor. Därför föreslår vi att riksdagen genom ett uttalande biträder vår här angivna uppfattning.

Under förevarande punkt i statsverkspropositionen har vidare föreslagits att den kursform som benämnes öppna kurser i fortsättningen icke skall stödjas med särskilt statsbidrag. Endast inom ramen för ordinarie tjänsteuppgifter skulle enligt förslaget kursanordnarna, i den mån resurserna det medger, medverka i sådana kurser. Såsom motiv för detta förslag, som innebär en mycket väsentlig förändring, har endast angivits att i denna kursform ingår i betydande omfattning s. k. jordbrukardagar med ett stort antal deltagare. Det må emellertid framhållas, att enligt hushållningssällskapens redovisning för budgetåret 1960/61 utgjorde antalet jordbrukardagar endast 140 st. av sammanlagt 6 113 anordnade »öppna kurser».

Huvudparten av de i förevarande kursform ingående kurserna avser således icke jordbrukardagar med ett stort antal deltagare utan i stället lokalt anordnade arrangemang (för en socken, by etc.) med ett begränsat antal deltagare. Dessa, som äger rum under en eftermiddag eller en kväll, går under benämningar som fältvandringar, byaträffar, husdjursdemonstrationer, ensileringsdagar, ekonomikvällar, maskinvårdsdagar, diskussioner kring sådana temata som »Får jag köpa mer jord?», »Skall jag bygga om eller bygga nytt?», »Mjök eller kött eller bådadera?» m. m. Angivna exempel torde ge en uppfattning om uppläggningsformen av kurser inom ramen för den aktuella kursformen. Man har också otvetydiga belägg för att denna kursform uppskattas och passar jordbrukarna, vilka ofta har svårt att vara ifrån för en kurs på flera dagar. Man har emellertid otvetydiga belägg för att »öppna» kurser av angivet slag stimulerar deltagarna att senare vara med i de mera omfattande och längre kurserna för särskilt antagna elever.

För att i statsbidragshänseende räknas som kurs måste enligt föreskrifterna arrangemanget innehålla åtminstone två lektionstimmar utöver tillfällena till frågor och diskussioner. Vidare skall enligt lantbruksstyrelsens föreskrifter styrelsen i varje särskilt fall pröva frågan om att i kurser anlita lärarkraft, som är bosatt utanför vederbörande sällskaps område. På grund av de begränsade resurser som anslaget erbjudit har sällskapen vidare i enlighet med statsmakternas intentioner särskilt under senare år alltmera övergått just till öppna kurser från övriga kursformer, vilka är mera kostnadskrävande. Anmärkas må, att beträffande motsvarande kursverksamhet på fiskets område, vilken även handhas lokalt av sällskapen, innehåller propositionen icke något förslag om indragning av statsbidragsrätten för öppna kurser.

Visserligen skulle det gå att anordna de nuvarande kurserna i form av kurser för särskilt antagna elever, men detta skulle medföra en omfattande

och betungande redovisning och utökad administrativ apparat. Enligt vår mening föreligger alltså starka skäl för att när det gäller nu förevarande anslag icke slopa kursformen öppna kurser. Skulle en ändring ändock anses böra ske, bör medel för ändamålet anvisas i annan ordning, förslagsvis genom anslaget för bidrag till hushållningssällskapens omkostnader, så att ifrågavarande betydelsefulla verksamhet kan fortsätta. Detta kunde i så fall ske på så sätt att ett belopp motsvarande ungefärligen det bidragsbelopp, som nu utgår till berörda kursform, överflyttas till omkostnadsanslaget från kursanslaget. I annat fall torde ifrågavarande betydelsefulla kursverksamhet komma att lida ett mycket allvarligt avbräck.

Vi får därjämte tillägga, att vi har inget att erinra mot att s. k. jordbrukardagar med ett stort antal deltagare ej längre blir en statsbidragsberättigad kursform. Dessa arrangemang, som oftast står öppna för deltagare från hela sällskapsområdet, är knappast att hänföra till kurser. De arrangemang av formen »öppna» kurser, som skall vara statsbidragsberättigade, bör ej vara större än att det kan förekomma ett fritt och otvunget meningsutbyte och diskussioner kring kursämnet mellan deltagarna.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

att riksdagen vid behandling av nionde huvudtiteln måtte medge, att bidrag till öppna kurser av den karaktär, som ovan närmare angivits, även för budgetåret 1962/63 må utgå från förslagsanslaget till Kursverksamhet för jordbrukets rationalisering m. m., samt

att riksdagen även i övrigt måtte beakta vad i motionen har anförts.

Stockholm den 26 januari 1962

Erik Grebäck

Emil Elmwall
